

Investigating the Role of the Family in Improving Attitudes Toward Chastity and Maintaining Community Health

ARTICLE INFO

Article Type
Analytical Review

Authors

Masoumeh Zanganeh¹

Mohammad Reza Bahari^{2*}

Behrooz Mohammady Monfared³

How to cite this article

Masoumeh Zanganeh, Mohammad Reza Bahari, Behrooz Mohammady Monfared, Investigating the Role of the Family in Improving Attitudes Toward Chastity and Maintaining Community Health, *Journal of Islamic Life Style Centered on Health*. 2021;5(3):1-9.

1. PhD Student, Department of Islamic Education and Thought, University of Tehran, Tehran, Iran.

2. Assistant Professor, Department of Islamic Ethics, Faculty of Islamic Education and Thought, University of Tehran, Tehran, Iran (Corresponding Author).

3. Assistant Professor, Department of Islamic Ethics, Faculty of Islamic Education and Thought, University of Tehran, Tehran, Iran.

* Correspondence:

Address:

Phone:

Email: m.zanganeh@ut.ac.ir

Article History

Received: 2021/07/18

Accepted: 2021/09/27

ABSTRACT

Purpose: Chastity is one of the most frequent topics and themes in religious and non-religious texts, which today, in addition to lack of attention to it, has also deviated. The purpose of this article is to examine the role of family in improving attitudes toward chastity.

Materials and Methods: This research has been done through a documentary library and descriptive-analytical method.

Findings: The findings indicate that parents' attention to issues such as explaining the philosophy of chastity, avoiding ill-considered encounters, awareness of other cultures, pathology of chastity, strength of belief and chastity education of children corrects deviant attitudes toward meaning Chastity will be in the society. Deviation from the attitude towards chastity as a problem and abnormal challenge and behavior is the result of many factors, one of which is the issue of the family.

Conclusion: The result is that parents are the first people who influence the mood of their children in the family environment and can correct the attitude towards chastity. In a model way, they establish the foundations of virtues or vices in the institution of their children through their attitudes, movements and dwellings, and by correcting this attitude and issuing chaste behaviors, a part of society's health will be preserved.

Keywords: Chastity, Correction, Family, Attitude, Health, Society

بررسی نقش خانواده در اصلاح نگرش به عفاف و حفظ سلامت جامعه

معصومه زنگنه^۱

دانشجو دکتری، گروه معارف و اندیشه اسلامی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

محمد رضا بهاری^{۲*}

استادیار، گروه اخلاق اسلامی، دانشکده معارف و اندیشه اسلامی، دانشگاه تهران، تهران، ایران (نویسنده مسئول).

بهروز محمدی منفرد^۳

استادیار، گروه اخلاق اسلامی، دانشکده معارف و اندیشه اسلامی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

چکیده

هدف: عفاف از موضوعات و مضامین پربسامد در متون دینی و غیر دینی می باشد که امروزه علاوه بر کم توجهی نسبت به آن، دچار انحراف نیز شده است. هدف این مقاله بررسی میزان نقش خانواده در اصلاح نگرش به عفاف می باشد.

مواد و روش ها: این پژوهش از طریق کتابخانه ای و اسنادی و روش توصیفی-تحلیلی انجام گرفته است.

یافته ها: یافته ها حاکی از آن است که توجه والدین به مسائلی همچون تبیین فلسفه عفاف، پرهیز از برخوردهای ناسنجیده، آگاه سازی به سایر فرهنگ ها، آسیب شناسی عفاف، استحکام بنیه اعتقادی و تربیت عقیفانه فرزندان موجب اصلاح نگرش انحراف یافته نسبت به معنای عفاف در جامعه خواهد شد. انحراف از نگرش به عفاف به عنوان یک معضل و چالش و رفتار غیر طبیعی، معلول عوامل عدیده ای است که یکی از آنها موضوع خانواده است.

نتیجه گیری: نتیجه اینکه والدین نخستین کسانی هستند که در محیط خانواده بر خلق و خوی فرزندان تأثیر می گذارند و می توانند نگرش به عفاف را اصلاح نمایند. آنها به شیوه الگویی با برخورد، حرکات و سکنات خود پایه های فضایل یا رذایل را در نهاد فرزندان بنیان می نهند و با اصلاح این نگرش و صدور رفتارهای عقیفانه موجبات حفظ بخشی از سلامت جامعه فراهم خواهد شد.

واژگان کلیدی: عفاف، اصلاح، خانواده، نگرش، سلامت، جامعه

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۴/۲۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۷/۰۵

*نویسنده مسئول: m.zanganeh@ut.ac.ir

مقدمه

خانواده اولین مربی و خاستگاه نخستین تعلیم و تربیت محسوب می شود و والدین از نقش آفرینان مهم در عرصه سازندگی فرزندان می باشند. هدف از تشکیل خانواده، ایجاد و پرورش نسل جدید و هدایت آن به سوی اهداف عالی تربیتی می باشد که در سایه ازدواج کانون مقدسی شکل می گیرد و نتیجه آن تولد فرزندی است که در این محیط رشد و نمو می یابد و درسهای زیادی از خانواده فراچنگ می آورند. والدین همچنانکه در بعد جسمانی و ناسوتی بر فرزندان تأثیر گذار هستند و ویژگیهای مختلفی از رنگ چهره و پوست، فرم استخوان بندی، و... را از طریق وراثت به آنها منتقل می کنند، مجموعه ای از خلق و خویها، عادات و باورها و نگرشها را نیز به آنها منتقل می نمایند. در این میان پدر و مادر به مثابه ارکان مهم خانواده نقش مهمی را ایفا می کنند، و اگر انتظار دارند که فرزندان شایسته و عقیفی داشته باشند، قبلاً باید این سجایای اخلاقی را در خود غرس کرده باشند. این است که عده ای بر این باورند که تربیت فرزند از بدو تولد شروع نمی شود بلکه والدین باید قبل از ازدواج، خود را به صفات شایسته متصف نمایند تا اینها از رهگذر وراثت به فرزندان منتقل شود. در روایات متعددی از تأثیر والدین بر فرزندان از لحظه انعقاد نطفه و رعایت اصول اخلاقی در دوران بارداری و توجه به لقمه حلال، نامگذاری مناسب کودکان، توجه به رشد معنوی فرزندان، غیرت بجا و مناسب پدران نسبت به مسائل اخلاقی فرزندان، سخن به میان آمده است. چرا که این شاخصه ها در تکوین شخصیت فرزندان نقش بسزایی دارد. و برکسی پوشید نیست که حفظ سلامت جامعه به سلامت و رفتار عقیفانه اعضای جامعه وابسته است. در هر صورت نقش والدین و بخصوص مادر در رشد و شکوفایی استعداد و خلاقیت های وجودی فرزندان، قابل انکار نیست و سعادت و یا شقاوت فرزند را رقم می زنند. این است که قلم ترسیم شخصیت کودک در دستان والدین است و بدون اینکه خود را با مکرمت های اخلاقی آشنا و پایبند نمایند، تربیت فرزند نیکو سودای خامی بیش نیست. در این مقاله تأثیر خانواده در اصلاح نگرش به عفاف مورد واکاوی قرار می گیرد. گر چه انحراف از نگرش به عفاف به عنوان یک معضل و چالش و رفتار غیر طبیعی، معلول عوامل عدیده ای است، اما مهمترین آنها خانواده است که در حد گنجایش مقاله بررسی می گردد.

مواد و روش ها

این پژوهش از طریق کتابخانه ای و اسنادی و روش توصیفی، تحلیلی انجام گرفته است و در تحلیل آن از آیات و روایات نیز استفاده شده است.

یافته ها

در جهان کنونی، به رغم روند شتاب زده توسعه و تحول در زندگی مادی بشر و تنوع در ابزار، متأسفانه زندگی عقیفانه بخاطر ترویج اباحی گری، تقدم اصالت لذت و قدرت و منفعت بر رعایت حقوق معنوی با چالش های جدی مواجه می باشد و جامعه اسلامی ایران هم از این موج فزاینده بی تأثیر نیست و شوربختانه روز بروز شکاف

که عفاف عمومیت داشته و شامل مردان نیز می‌شود. خداوند در قرآن خطاب به مردان می‌فرماید: «به مومنان بگو چشمهای خود را از نگاه به نامحرمان فرو گیرند و دامان خود را حفظ کنند(نور / ۳۰)» (۸) و به زنان با ایمان هم می‌فرماید: «به زنان با ایمان بگو چشم‌های خود را فرو گیرند و دامان خویش را حفظ کنند. (نور / ۳۱)» (۸) همانطور رسول اکرم(ص) فرمودند: پاکدامن باشید تا زنانتان پاکدامن باشند(۹).

عفت مردان غیر از حفظ چشم و شهوت، حفظ ناموس نیز می‌باشد، در واقع حفظ عفت زنان در قلمرو عفت مردان نیز قرار می‌گیرد. امام علی(ع) فرمودند: «...عَفْتُهُ (الرَّجُلُ) عَلَى قَدَرِ غَيْرَتِهِ» پاکدامنی او (مرد) به اندازه غیرت اوست (۱۰). به عبارتی انسان عقیف انسانی است که سنگین و با وقار باشد، از خودنمایی بپرهیزد، در سخن گفتن و رفت و آمد و راه رفتن عقیف و دارای پوشش مناسب باشد.

نقش خانواده در اصلاح نگرش به عفاف

نقش خانواده در اصلاح نگرش به عفاف بسیار مهم و موثر است و با انجام اقداماتی می‌توانند فرزندان را به عفاف ورزی تشویق و تحریض کرده و از انحراف نگرش به آن جلوگیری نمایند. برخی از نقش‌های آنان در این راستا، عبارتند از:

تربیت عقیفانه فرزندان

برای ایفای نقش آفرینی والدین در راستای اصلاح نگرش به عفاف، باید آنها به تربیت عقیفانه فرزندان اهتمام بورزند. کانون خانواده، محل تربیت فرزندان و رشد و تعالی اعضای آن و در پی آن رشد و تعالی اعضای جامعه است؛ به همین دلیل با آموزش عفاف به فرزندان از همان خردسالی، زمینه فراگیر نمودن عفاف در خانواده و جامعه، فراهم می‌آید.

والدین باید رهنمودهای امام صادق(ع) را در خصوص عقیف بزرگ شدن و آوده نشدن فرزندان به گناه و مسائل جنسی را مطمح نظر داشته باشند که فرمود:

«إِذَا بَلَغَتِ الْجَارِيَةُ سِتَّ سَنِينَ فَلَا يَقْبَلُهَا الْعُلَامُ وَالْغُلَامُ لَا يَقْبَلُ الْمَرْأَةَ إِذَا جَازَ سَعِ سَنِينَ» (۱۱).

دختر شش ساله را پسر بچه نبوسد و زن‌های نامحرم از بوسیدن پسر بچه که سنش از هفت سال تجاوز کرده خودداری کنند.

در حدیثی دیگر از امام رضا علیه السلام آمده است: إِذَا آتَتْ عَلَى الْجَارِيَةِ سِتَّ سَنِينَ لَمْ يَجْزَ أَنْ يَقْبَلَهَا رَجُلٌ لَيْسَتْ هِيَ بِمَحْرَمٍ لَهُ وَلَا يَضْمَمُ إِلَيْهِ (۱۲، ۱۳).

وقتی دختر، شش ساله شد مرد نامحرم حق ندارد او را ببوسد و هم‌چنین نمی‌تواند او را در آغوش بگیرد.

شایان ذکر است که امر بوسیدن فرزند خردسال توسط والدین مورد تأکید است؛ زیرا موجب نشاط روحی شده و خلأ عاطفی را جبران می‌کند. اما از بوسیدن دختر توسط جنس مخالف و نامحرم و پسر، توسط زنان دیگر در احادیث مختلفی نهی شده که عمل کردن به آن‌ها در پیشرفت تربیت جنسی اثر به‌سزایی خواهد داشت

در هر صورت این رهنمودها برای محفوظ ماندن کودکان از بلوغ زود رس و انحراف از نگرش به عفاف است و باید والدین به آن عمل نمایند.

میان وضعیت موجود و وضعیت مطلوب عفاف، عمیق‌تر می‌گردد.

امروزه بحث انحراف نگرش به عفاف و ازدست دادن جایگاه آن از مسیر اصلی خویش، که در پی آن سلامت هر جامعه‌ای به مخاطره می‌افتد؛ تنها دغدغه دین‌داران نیست؛ بلکه افراد بسیاری با وجود نداشتن تعهد دینی خاص در صدد روشن کردن آن هستند؛ اما واضح است که این مباحث از دیدگاه دین‌داران - که به وجود خداوند اعتقاد دارند - اهمیت بیشتری دارد. نهادها و عوامل گوناگونی در اصلاح نگرش به عفاف نقش آفرین هستند و یکی از مهمترین آنها خانواده است. اما مساله این است که نقش خانواده در زمینه چیست؟ و تا چه اندازه است؟ در مورد عفاف خیلی گفته‌اند و نوشته‌اند اما در خصوص بررسی علل انحراف از عفاف پژوهشی انجام نگرفته است. در این راستا با توجه به اهمیت و ضرورت بحث، مقاله حاضر در تلاش است تا به بررسی علل انحراف از عفاف بپردازد، تا در نهایت بتوان از نتایج حاصل از این پژوهش به ارائه راهکارهای موثری برای حل این معضل دست یافت.

عفت در لغت و اصطلاح

واژه‌ی عفاف به فتح عین، مصدر ماده‌ی «عف» و مصدر دیگر آن «عفه» است که هر دو به یک معنا بوده به جای یکدیگر به کار می‌روند. در لغت‌نامه دهخدا واژه عفاف، پارسایی و پرهیزگاری معنا شده است (۱). این واژه از اصطلاحات علم اخلاق است.

همانطور که راغب می‌گوید: «العفة حالة للنفس تمنع بها عن غلبة الشهوة»؛ عفت حالت درونی و نفسانی است که توسط آن از غلبه‌ی شهوت جلوگیری می‌شود و در ادامه می‌افزاید: «و اصله الإقتصار على تناول الشيء القليل»؛ اصل آن، اکتفا به بهره‌مندی کم از چیزی است (۲). همچنین در کتاب جامع السعادات آمده است: «عفت در اصطلاح آن است که قوه‌ی شهویه در خوردن و نکاح (امور جنسی) از حیث کم و کیف مطیع و فرمانبر عقل باشد و از آنچه عقل نهی می‌کند اجتناب کند و این همان حد اعتدال است که عقل و شرع پسندیده است» (۳). ابن منظور در تعریف واژه‌ی عفاف می‌گوید: «خودداری از عمل یا سخنی که حلال و نیکو نیست» (۴) و همچنین گفته‌اند: «عفاف و پاکدامنی یک حالت نفسانی است؛ یعنی رام بودن قوه‌ی شهوانی تحت حکومت عقل و ایمان، تحت تأثیر قوه‌ی شهوانی نبودن، شره نداشتن» (۵، ۶).

به فرمایش امام علی(ع): «الصبر على الشهوة عفة» (۷) عفت مقاومت در برابر شهوت هاست و در روایت دیگری می‌فرماید: العفاف: زهاده، عفاف، بی‌رغبتی نسبت به خواسته‌های نفسانی است.

عفت دارای مصادیق مختلفی همچون؛ عفت در گفتار، در رفتار، در پوشش، در نگاه، در نیت، در آرایش، در شکم، در تقاضای کمک از مردم و در بیان و قلم است. فضیلت اخلاقی عفت با تقوا و حیا متفاوت است؛ زیرا تقوا به معنای حفظ نفس از همه‌گناهان است؛ ولی عفت به معنای حفظ نفس از شهوات انسانی و مختص به مباحث خاصی است.

عمومیت عفاف

عفاف تنها به زنان اختصاص ندارد بلکه از آیات و روایات بر می‌آید

، مردان فاقد غیرت، خود عقیف نیستند و از سوی دیگر همین مردان، نسبت به ناموس خود، پاسداشت و محافظت ندارند و بی عفتی آنان را نادیده می‌گیرند. مرد بی غیرت نسبت به روابط و پوشش و رفتار همسرش بی تفاوت است و زن او آزادانه و بدون حریم و قید و بند، با همه معاشرت می‌کند.

آگاه سازی به سایر فرهنگ ها

مجموع ویژگیهای رفتاری و عقیدتی اکتسابی اعضای یک جامعه را می‌توان فرهنگ آن دانست. عنصر تعیین کننده در این تعریف، «اکتساب» است که از یک طرف فرهنگ را از پدیده‌ها و رفتارهایی که نتیجه وراثت و زیست شناختی است، متمایز می‌سازد، و از طرف دیگر موجب می‌شود که همه بخشهای زندگی که توسط انسانها به وجود آمده است را شامل شود (۱۸).

واقعیت آن است که کشورها به دلایلی در صدد هستند که فرهنگ خود را در سایر جاها ترویج و گسترش دهند و فرهنگ آنها را دگرگون نمایند. مثلاً کاری کنند که دیگران در لباس، کفش، کلاه، انگشتر، گردن بند، پوشیدن کراوات، پاپیون و لباسهایی با مدلها و تصاویر مخصوص و سایر پوشیدنیها، خود را شبیه آنها سازند و یادار آرایش سر، صورت و سایر مواضع آرایشی، همانند مدل‌های آرایش سر و صورت ویا در آداب و رسومی است که از ویژگیهای آنان به شمار می‌رود مانند نگهداری سگ بازی و سایر حیوانات، از آنان تبعیت نمایند.

در فرهنگ اسلامی بشدت با این دنباله روی بی حساب از دیگران تحت عنوان «تشبه به کفار» منع شده است و از قول پیامبر اکرم(ص) نقل شده که فرمود:

«مَنْ تَشَبَهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ» (۱۹) و از امیر المومنین علی (ع) روایت شده که: «مَنْ تَشَبَهَ بِقَوْمٍ عُدَّ مِنْهُمْ» (۱۳) که مضمون دو روایات این است که هر کس شبیه قومی شود پس از آن هاست.

از عواقب این پیروی از اعمال و سبک زندگی دیگران این است که مساله عفاف با آن شاخصه های خاص فرهنگی تضعیف و یا تعطیل شود. نقش والدین در اینجا مهم است، آنها با آگاهی بخشی به فرزندان و برخورد منصفانه همراه با ذکر محاسن و معایب، می‌توانند از پیروی کورکورانه از فرهنگ بیگانه جلوگیری نمایند.

مدیریت شبکه های ارتباطی

برخی موارد علت انحراف نگرش از عفاف را باید در شبکه های ارتباطی و گروهایی که فرد درگیر تعامل پیوسته و مستقیم با آنهاست، جستجو کرد. نقش بسیاری در الگودهی و هنجارفرستی و تثبیت هنجارها ایفا می‌کند. به ویژه اگر فرد برای این ارتباط، ارزش و اعتبار خاصی قائل بوده و آثار و نتایج قابل توجهی برای وی داشته باشد.

در این میان تأثیرات گروه همسالان و یا " فشار همسالان" و تأثیری که گروه دوستان همسن می‌تواند بر روی هر یک از اعضای جوان گروه بگذارد، قابل توجه است.

برای فرزندان پسر و دختر که وارد سنین التهاب نوجوانی و جوانی می‌شود، حضور در جمع دوستان و نفوذ آنها، تدریجاً مهم و ارزشمند می‌شود و در بیشتر مواقع احساس می‌کند که ارزش و

امام صادق علیه السلام از پیامبر اکرم(ص) نقل می‌کند که فرمود: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ أَنَّ رَجُلًا غَشِيَ امْرَأَتَهُ وَفِي الْبَيْتِ صَبِيٌّ مُسْتَبْقِظٌ بَرَّاهِمًا وَيَسْمَعُ كَلَامَهُمَا مَا أَقْلَحَ أَبَدًا إِذَا كَانَ عَلَامًا كَانَ زَانِيًا أَوْ جَارِيَةً كَانَتْ زَانِيَةً» (۱۴، ۱۵).

به خدا قسم، اگر مردی با همسر خود بیامیزد و در آن اطاق کودک بیداری آن دو را در حال آمیزش ببیند، یا سخنان آنها و صدای تنفسشان را بشنود، آن طفل هرگز رستگار نخواهد شد، اگر دختر یا پسر باشد، از حریم عفاف فاصله خواهد گرفت و سرانجام به زناکاری آلوده می‌شود.

اینها بخشی از راهبردهای و توصیه ای پیشگیرانه ای است که می‌تواند مضمن حفظ عفاف گردد و موید این نکته است که نقش خانواده خیلی مهم است. بنابراین آموزش عفاف باید در خانواده و در سنین پایین تر شروع شود. در این راستا مادران باید توجه کنند پوشیدن لباس های نیمه عریان و نازک در حضور فرزندان پسر و آرایش های زیاد و یا برخورد های غیر عقیفانه پدر با همسر، باعث تحریک فرزندان می‌گردد و عفاف آنها را به مخاطره می‌اندازد. فلذا خانواده ها باید از اوان خردسالی فرزندان را یا حیا و عقیف تربیت نمایند.

ارتقا، سطح غیرت

غیرت به معنای تعصّب، ناموس پرستی، محافظت از عصمت و آبرو و نگهداری از عزّت و شرف و پاسداشت ارزش های الهی است. اساساً حساسیت در مقابل آسیب هایی که متوجه جایگاه رفیع عفاف است و ترسیم آن ها، در سیره بزرگان دین، اهمیت به سزایی دارد. این نوع غیرت پسندیده که موجب حفظ ناموس می‌شود، به عنوان صفتی که پیشوایان دینی ما نسبت به آن توصیه و تأکید کرده اند، پر ارزش و از برکات عفت ورزی است؛ زیرا شخص غیور برای مراقبت از ناموس و شرف خود، به ناموس دیگران احترام می‌گذارد.

شخص با غیرت، نسبت به حفظ شئونات خانوادگی و حرمت ناموس خود، حساس است و به نوعی از بی عفتی همسر و اهل خانواده اش ممانعت می‌نماید؛ پس یکی از راهکارهای تقویت فرهنگ عفاف در خانواده و جامعه، برانگیختن حس غیرت و تعصّب پسندیده مردان است؛ زیرا غیرت مردان هم ناشی از عفاف خود آنان است و هم زمینه عفت ورزی همسرانشان و دخترانشان را فراهم می‌آورد. برعکس مردی که عقیف نباشد، غیرت هم نخواهد داشت؛ زیرا او به ناموس دیگران احترام و حریم قائل نیست؛ پس برایش مهم نیست که دیگران نسبت به ناموس او چه رفتاری خواهند داشت؛ پس غیرت هم به خرج نخواهد داد؛ زیرا امام علی (ع) این نکته ارزشمند را خاطر نشان کرده اند که: «ما زَنَى غَيُورٌ قَطُّ» (۱۶) هرگز یک انسان غیرتمند زنا نمی‌کند.

شخص غیور ناخودآگاه این قانون طبیعی را که هر عملی، عکس العملی دارد را درک می‌کند و این کلام گهربار حضرت علی (ع) را که «هرچه دهی همان ستانی و هرچه بکاری همان درو کنی و هرچه کنی همان را با تو کنند» (۱۷) را در درون پاک خود دریافته و بدان ملتزم گشته است. اگر در جامعه ای غیرت از بین برود، فرهنگ عفاف نیز رو به نابودی خواهد گذاشت؛ چون از یک سو

که در پیش گرفته اند، تحریک و تهییج کند و ایشان از این پس و به عنوان واکنش دفاعی، به این کج روی ادامه می دهند و واکنش دریافت خواهند کرد. در اصطلاح به این کار برجسب زنی می گویند و تمام تلاش جامعه شناسان و حقوق دانان این است که مجرم برجسب نخورد. در این صورت تجری پیدا کرده و کارهای غیر عقیقانه خود را ادامه می دهد. چرا که قبح آن از بین رفته و با آبرو ریزی که برای شخص پیدا شده دیگر برای ادامه خلاف ماخوذ به حیا نویسنده کتاب انحرافات اجتماعی معتقد است: «این برجسب به تدریج در روحیه فرد تأثیر می گذارد؛ چون تصویر او در نظر دیگران تغییر کرده، مردم حتی الامکان از او دوری می جویند و در ضمن، او را از شرکت در فعالیت های مرسوم باز می دارند. فرد به تدریج از دیگران جدا شده، خود را تنها می یابد... از نظر بکر، برجسب خوردن، خواه ناخواه فرد را به سوی کج رفتاری بیشتر سوق می دهد. مثلاً معنادی که شغل خود را از دست داده و دوستانی هم ندارد، تنها راه ادامه زندگی برای او، پیوستن به معنادان دیگر و انجام کارهای غیر قانونی مثل فروش مواد مخدر است. بکر معتقد است که رفتار دیگران با افراد کج رو تحت تأثیر برجسبی که به آنها خورده، ادامه زندگی معمولی را برای این افراد غیر ممکن می سازد» (۲۱).

خانواده پویا در این وضعیت می تواند در صورت بروز اشتباه و تخلفی، با تعامل و تغافل و با مدیریت این بحران، بدون اینکه پرده حیا ی فرزند دریده شود، مساله را شناسایی و حل نمایند و با این کار اعتماد و اعتبار مجدد آنها را بدت بیاورند.

استحکام بنیه اعتقادی

مسائل فکری و اعتقادی به مثابه موتور محرکه انسان محسوب می شود و هر نوع عملکردی و اقداماتی نشأت گرفته از باورهای اوست. تردیدی نیست که افراد در مورد اعتقاد به ارزش ها و هنجارهای اجتماعی و رعایت قوانین و مقررات معمول، موفقیت متفاوتی دارند. به طور طبیعی، درجه التزام و هم نوایی را میزان اعتقاد فرد تعیین می کند. کسی که به هر دلیل، به یک نظام هنجاری اعتقادی نداشته باشد، در هم نوایی و پیروی از آن نیز تعهدی احساس نخواهد کرد. دیوید متزا همانند دیگر پدیدارشناسان بر این باور است که برای درک کج روی باید به ذهن فاعل و زندگی فلسفی درونی او مراجعه کرد. کج روی اصولاً کاربرد اعتقاد در عمل است. فرد کج رو از ارزش هایی پنهانی پیروی می کند که هر چند با ارزش های مرسوم در جامعه رابطه دارند، ولی به شکل متفاوتی پذیرفته شده اند (۲۱).

به میزانی که سست بودن اعتقادات زمینه انحرافات را رقم می زند، انسانها با اتکاء به عقیده ای محکم به مبداء جهان هستی و داشتن اعتقادی روشن و شفاف نسبت به اهداف آفرینش و مسیری که انسان در این مجموعه در پیش دارد، به نیروی عظیم و مستقلی مبدل می شوند که در برابر هیچ فکر و قدرت شیطانی سر فرود نخواهند آورد و در سایه آن می توانند نیرویی مفید و تأثیر گزار برای جامعه باشند اختصاص یافتن بخش قابل توجهی از آیات قرآن کریم و روایات به مسائل اعتقادی و به ویژه توحید، بیانگر اهمیت این موضوع است و از این مهم تر، استحکام بنیه اعتقادی افراد و رفع شبهات در مورد

اهمیت آنها از پدر و مادرش - حتی یک پدر و مادر خوب - نیز بیشتر است.

اما پذیرفتن چنین چیزی برای پدر و مادرها بسیار سخت است. آنها تاکنون عادت داشته اند در مورد نحوه زندگی کودکانشان تصمیم گیرنده اصلی باشند ولی این طبیعی است که جوانان و نوجوانان خود بخواهند درباره آینده شان تصمیم بگیرند. آنها آنچه را که از گروه دوستان اتخاذ شود خواهند پذیرفت: مثل مدل لباس، وضع ظاهری و نقطه نظرات آنها و اگر دوستان به یک گروه موسیقی علاقه مند باشند نوجوان شما هم آن گروه را دوست خواهد داشت؛ اگر دوستان تصمیم بگیرند که به عنوان مثال کفش ورزشی یکسان یا کت و کاپشنی مخصوص بپوشند نوجوان شما هم آن را خواهد پوشید و اگر چنین کفش یا لباسی نداشته باشد مصرانه از شما خواهد خواست که آن را برایش خریداری کنید. ستایش خوانندگان پاپ یا شخصیت های ورزشی به طور موقت بخشی کاملاً مشترک از دوران نوجوانی همه نوجوانان و همچنین قسمتی از تلاش آنها برای یافتن هویت بزرگسالی خود است.

برای اغلب نوجوانان هیچ چیز بدتر از آن نیست که همسن و سال هایشان متفاوت با آنها باشند یا این که در مقابل آنها احساس شرمندگی و سرافکنندگی کنند. این موضوع فقط در مورد پوشش مصداق ندارد بلکه مسائل دیگری از قبیل موی بلند یا زیورآلاتی که استفاده می شود و... هم مصداق این اصل هستند. نوجوانان از شما می خواهند به او اجازه دهید تا مانند بقیه باشد و یا بدتر از همه، ممکن است بدون اطلاع شما این کار را بکند.

در هر صورت شبکه های ارتباطی و بخصوص تأثیر دوستان، نقش بسیار مهمی در ایجاد انحراف و شکل دهی شخصیت انسانی دارند. به همان اندازه که دوستان خوب و شایسته در سوق دادن انسان بسوی سعادت و کمال مؤثرند، همان اندازه نیز دوستان ناشایست در انحراف آدمی به سمت ناهنجاریهای اخلاقی مؤثرند. چه بسا نوجوانان و جوانانی که در مسائل دینی علاقمند و به دینداری خود راغبند ولیکن در محیط های مختلف از قبیل محله ای که در آن زندگی می کنند، یا محیط کار و تحصیل که در آن ساعاتی از عمر را سپری می کنند، با افرادی آشنا می شوند که بتدریج او را در دام بی دینی و لاابالی گری گرفتار می سازند. نقش دوست به حدی است که گاهی می تواند اندیشه ای را واژگون سازد و در دین و اعتقاد فرد رخنه کند، چراکه اکثر افراد، دوست خود را الگو و سرمشق خود قرار می دهند (۲۰).

خانواده می تواند در راستای یافتن و معرفی دوستان و مصاحبان تأثیر گذار بطور فعال ورود پیدا کرده تا فرزندان آنها بتوانند از ظرفیت افراد توانمند و کمال مند برای شکوفایی و بالندگی خود بهره مند گردند.

پرهیز از برخورد های ناسنجیده

یکی دیگر از عوامل انحراف از نگرش به عفاف برخوردهای نامناسب جامعه با کج روانی که در ابتدا و از روی ناآگاهی و تمایلات هواخواهانه به رفتار کج روانه دست می زنند، در ادامه وضعیت ایشان نقش تعیین کننده ای خواهد داشت. برخوردهای خشن و واکنش های ناسنجیده می تواند این افراد را در ادامه راهی

موضوعات اعتقادی و معرفی ظریف و هنری این مسائل ضرورت پرداختن به این مهم را مضاعف می‌کند.

آنچه بیش از هر چیز برای انسان در دوران زندگی اهمیت دارد، شناخت واقعیهایی است که در خوشبختی و تأمین سعادت انسان مؤثر است و خطرها و بدبها را از او دور می‌سازد و به هر اندازه ای که در این شناخت و آگاهی پیشرفت کند به همان اندازه بهتر و بیشتر به خیر و خوشبختی خود رسیده است، بنابراین کوشش و تلاش در بررسی مسائلی که نقش مهم در سرنوشت انسان دارد و کاملاً نفی و اثبات، بود و نبود، درست و نادرست بودن آنها معنای خوشبختی و بدبختی و خط مشی انسان را تغییر می‌دهد ضروری و لازم است.

مسائل اعتقادی، محور اصلی و هدف اول در تمام ادیان آسمانی به‌ویژه دین مقدس اسلام است؛ چنان‌که خداوند متعال در قرآن کریم می‌فرماید: «وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ» و ما قبل از تو هیچ پیامبری را نفرستادیم، مگر این‌که وحی فرستادیم به او که هیچ معبودی جز من نیست؛ پس تنها مرا عبادت کنید (انبیاء/۲۵) (۲۲)». همچنین تمام انبیا به نقل قرآن کریم هنگامی که به رسالت مبعوث می‌شدند، به قوم خود می‌گفتند: «اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ؛ ای قوم من! خدا را پرستش کنید که غیر از او معبودی برای شما نیست (اعراف، ۵۹) (۲۲)».

اگر موضوعات اعتقادی چنان‌که باید شناخته شود و به دل‌ها راه یابد، زندگی انسان‌ها سراپا الهی می‌شود و در مسیر صحیح و در صراط مستقیم قرار می‌گیرد و از خطوط انحرافی، اشتباه‌ها و لغزش‌ها - که ریشه در انحراف از عدم شناخت معارف دارد - مصون خواهد ماند.

آسیب شناسی عفاف

برخی از علل انحراف نگرش به عفاف از ناآگاهی از تبعات منفی و استتکاف از اطلاع یافتن در این زمینه است. اگر افراد کما هو حقّه از تالی فاسد بی‌عفتی آشنایی داشتند به این کار دست نمی‌یازیدند. ناآگاهی ریشه تمام بدبختی‌های بشری است. چنانچه امام علی علیه السلام فرمود: «أَعْظَمُ الْمَصَائِبِ الْجَهْلُ؛ بزرگ‌ترین مصیبت‌ها، ناآگاهی است (۲۳) و در فرازی دیگر، سرچشمه تمام بدی‌ها و شرور را جهالت معرفی می‌نماید: الْجَهْلُ أَصْلُ كُلِّ شَرٍّ؛ نادانی ریشه همه بدیهاست. (همان). این ناآگاهی آسیب‌های متعددی به انسان وارد می‌کند.

والدین باید آسیب‌های فردی عدم مراعات عفاف را به فرزندان گوشزد نمایند و روشن کنند که عدم رعایت مسائل عفاف و آلوده شدن به بی‌عفتی و ارتکاب گناهان، موجب ایجاد مشکلات جسمی و روحی و روانی بیشماری می‌گردد که به تناسب کوچکی و بزرگی گناه آثار سوئی بر زندگی انسان می‌گذارد. برخی از این آثار سوء در دنیا است؛ ابتلا به انواع بیماری‌های جسمی اعم از: ایدز، هپاتیت، بیماریهای جنسیتی و... و برخی از بیماری‌های روحی همچون افسردگی، جنون، سوء ظن شدید، اختلالات ضعیف شخصیتی نوروژها همانند: وسواس، فوبیا (ترس بیمارگونه)،

اختلالات اضطرابی و اختلالات شدید شخصیتی (پیسکوزها) همانند: اسکیزوفرنی، شیذوفرنی، مانیک و پرسو و... حمله های هیستری و تیک های عصبی و اختلالات روانی دیگر که پیامد عدم پابندی به مسائل عفت عمومی و عدم رعایت عفاف است. گذشته از این آثار دنیوی، برخی از آثار اخروی نیز به علت بی‌عفتی، به اشخاص وعده داده شده است تا به رفتار عقیفانه متمایل شوند و از بی‌عفتی دوری نمایند

بنابراین، عدم آشنایی با تبعات موضوع و توجه نکردن به آثار و کارکردهای فردی و اجتماعی عفاف و کارکردهای منفی رعایت نکردن آن، نقش بسیار مهمی در سرپیچی از آن دارد.

و با آنها را نسبت به آسیب‌های خانوادگی، همچون؛ سوء ظن شدید به یکدیگر و عدم اعتماد، کاهش محبت و احترام در میان اعضای خانواده، آسیب‌های روحی و روانی به اعضای خانواده، بروز مشاجرات خانوادگی، کنک کاری، قهر و ترک خانه و تشنج در محیط خانه، از بین رفتن امنیت و آرامش از محیط خانه و طلاق و مشکلات عدیده بعدی ناشی از آن و همچنین فرزندان را به آسیب‌های اجتماعی که رفتار غیر عقیفانه بر روح و پیکر جامعه، وارد می‌کند و سلامت فرهنگ و اخلاق جامعه را تهدید به ویرانی می‌نماید، آشنا سازند.

تبیین فلسفه عفاف و رفع شبهات عفاف

یکی از علل انحراف نگرش از مسأله عفاف، ایراداتی است که از پوشش بانوان مطرح گردیده و پاسخ مناسب و اقناع‌کننده‌ای به آن داده نشده است. مخالفان پوشش و حجاب زنان معتقدند که، حجاب جنبه محدودسازی و مانع تراشی در فرآیند فعالیت‌های اجتماعی محسوب می‌شود و حجاب به ویژه شکل کامل آن یعنی چادر، محدودیت‌هایی را برای انجام برخی فعالیت‌ها بر زن تحمیل می‌نماید. برخی از نویسندگان غربی مثل یونی ویکن (Unni Wikan) گفته‌اند: «حجاب به خاطر محدودیت‌هایی که بر سر راه فعالیت‌ها و استقلال زنان ایجاد می‌کند، ذاتاً سرکوب‌گر و در نتیجه، ظالمانه است (۲۴).

در پاسخ به این اشکالات، موافقان حجاب معتقدند که: «اگر زن مرض نداشته باشد و نخواهد لخت بیرون بیاید، پوشیدن یک لباس ساده که تمام بدن و سر جز چهره و دو دست تا مچ را بپوشاند، مانع هیچ فعالیت بیرونی نخواهد بود، بلکه بر عکس، تبرج و خودنمایی و پوشیدن لباس‌های تنگ و مدهای رنگارنگ است که زن را به صورت موجودی مهمل و غیر فعال درمی‌آورد که باید تمام وقتش را مصروف حفظ پوزیسیون خود کند (۲۵)».

در هر صورت در اثر روشنگری که در خانواده انجام می‌گیرد، فرزندان باید نسبت به فلسفه عفاف ورزی توجه گشته و بصورت مدلل و مستدل و مبرهن آگاهی یابند تا با طیب خاطر و رغبت زیاد در این حوزه وارد شوند.

والدین باید بدانند که عده‌ای از افراد هنجارهای رایج در خصوص عفاف را بر نمی‌تابند، داشتن یکسری شبهات که جواب اقناع‌کننده‌ای از آن بدست نیاورده‌اند و کماکان بر گرایشها و بینشها و آرمانها و دغدغه‌های خود اصرار دارند. آنها از الگوها و مدل‌های خود

اکراه است. توصیه‌های قرآن کریم به پیامبر اسلام درباره تبلیغ دین نیز، مؤید همین مطلب است.

آیاتی از قبیل: «لااکراه فی الدین»، (بقره/۲۵۶) «لکم دینکم و لی دین»، (کافرون/۶) «انما علیک البلاغ»، (آل عمران/۲۰) «لست علیهم بمصیطر» (غاشیه/۲۲) و... همه بیان گر آن است که در تبلیغ دین، نباید متمسک به زور و خشونت شد. توجه به سیره پیامبر و ائمه اطهار و عالمان وارسته دینی، نشان می‌دهد که آنان هرگز در مقام تبلیغ و اجرای دین، به خشونت روی نیاورده‌اند (۲۲).

قانونی کردن و به تعبیری اجباری کردن حجاب اسلامی، هرچند ممکن است آن‌گاه که قدرت در دست مجربان و طرفداران این ایده باشد، تا اندازه‌ای جلوه مثبت داشته باشد، اما این دولت، مستعجل است و بسیار زود جای خود را به عکس آن چه آنان اراده می‌کنند، می‌دهد.

ما در اینجا قصد بررسی و نقد دلایل موافقان و مخالفان قانونی و اجباری کردن عفاف و حجاب نیستیم، ولی اجمالا می‌گوییم که موافقان حجاب قانونی، با دلایل نقلی و عقلی و قانونی و عرفی به شبهات در این زمینه پاسخ داده‌اند. محور همه ادله موافقان حجاب قانونی، جواز و بلکه وجوب دخالت حکومت اسلامی در امور اجتماعی است. موافقان این نظریه بر این باورند که در منابع دینی (قرآن و روایات) شاهدها، قرینه‌ها و نشانه‌هایی است که حکومت دینی را برای پاسداری از ارزشهای دینی ملزم می‌کند.

تغییر توجه به سلامت قلب

والدین همچنانکه به سلامتی جسم فرزندان خود تعهد دارند باید نسبت به سلامت روحی روانی و قلب و دل آنها هم در حد امکان کوشا باشند. از جمله عوامل انحراف نگرش به مسأله عفاف، عدم اهتمام و اطلاع از پرداختن به سلامت قلب است. هر چند انسانها به ظاهر آرای و پرداختن به جنبه مادی و جسمی توجه دارند به باطن آرای و صفای درون و قلب نمی‌پردازند. خداوند متعال به قلب یا همان دل انسان فراخی و گنجایش و ظرفیت بالقوه‌ای قرار داده است که با پاکسازی و رفع موانع بتواند از آن در راستای استکمال روحی و معنوی متمتع گردد. قلب آینه‌ای شفاف است که اگر زنگار و کدورت نگردد، می‌تواند انوار مشعشع الهی را در خود منعکس نماید. این است که گفته‌اند: «با عفاف و خویشتن داری می‌توان از هرز رفتن استعدادها، توانها و امکانات جلوگیری کرده و برای بالندگی هنجارها و ارزشها یاری نمود: «از نظر اسلام، محدودیت کامیابی جنسی به محیط خانوادگی و همسران مشروع از خبر روانی به بهداشت روانی اجتماع کمک می‌کند (۲۵، ۲۷)». همه غمها و افسردگی‌هایش از اختلال در شرایط جسمی و روحی انسان است، همان‌طور که گفته شد عفت و پاکدامنی، نیاز و ندای درونی انسان می‌باشد. بنابراین، با رعایت کامل آنها، از غم و آشفتگی‌هایی می‌یابد. در مقابل بی‌عفتی جز احساس گناه و تنفر از خود و دچار شدن به جنون جوانی که باز دارنده از هرگونه فعالیت انسانی است اثر دیگری ندارد (۲۸).

متابعت می‌کنند و به هر دلیلی بینش‌ها و گرایش‌های مسلط جامعه را نمی‌پذیرند. تردیدی نیست که برخی ذهنیت‌ها مانع درک دقیق فلسفه وجودی عفاف و حجاب و التزام به رعایت آن شده است. آنها فکر می‌کنند که عفاف و حجاب، یادگار دوران گذشته و نشانه مردسالاری و منافی حقوق اجتماعی و آزادی زن و امری فردی و معاف از الزامات اجتماعی و حکومتی... است و پذیرش هر یک از چنین پندارهایی به تنهایی می‌تواند پایه و بنیان حجاب را متزلزل سازد و انگیزه التزام به آن را تضعیف کند.

این برداشت‌های ناصحیح از عفاف و تفسیر مضیق از آن به عنوان عفاف و حجاب قانونی، عده‌ای را به واکنش انداخته و در مقابل این اجبار قانونی موضع گرفته‌اند. واقعیت آن است که عموم مردم مسلمان و اکثریت عالمان دینی، سخت بر قانونی بودن حجاب پای می‌فشارند. اصرار آنها بالاخره باعث شد که حجاب اسلامی تبدیل به یک قانون حکومتی شد. منتها تجربه سی و چند ساله نشان داد که حجاب قانونی هم انتظارات را کما هو حقه برآورده نساخته و آن چیزی را که بالعیان در شهرها و در اماکن مختلف از قبیل پارک‌ها و کوه‌ها و نمایشگاه‌ها و غیره مشاهده می‌کنیم، بی‌حجابی و شل‌حجابی است و شوربختانه روز بروز رو به تزاید است.

عبارت مشهور «الإنسان حریص علی ما منع» که اندیشمندان دینی در کتاب‌هایشان از آن روایت نویی^۱ گرفته‌اند به این واقعیت اشاره دارد که هر چه را از مردم منع کنی بیشتر آزمند می‌شوند.

استاد مطهری در این مورد معتقد است: «این که می‌گویند: «الإنسان حریص علی ما منع» مطلب صحیحی است ولی نیاز به توضیح دارد. انسان به چیزی حرص می‌ورزد که هم نسبت به آن تحریک شود هم از آن منع شود؛ به اصطلاح، تمنای چیزی را در وجود شخصی بیدار کنند و آنگاه او را ممنوع سازند. اما اگر امری اصلاً عرضه نشود یا کمتر عرضه شود، حرص و ولع هم نسبت به آن کمتر خواهد بود.

از این‌رو؛ برداشتن قیود اجتماعی مشکل را حل نمی‌کند، بلکه بر آن می‌افزاید. در مورد غریزه جنسی و برخی غرایز دیگر برداشتن قیود، عشق واقعی را می‌میراند ولی طبیعت را هرزه و بی‌بند و بار می‌کند. در این مورد هرچه عرضه بیشتر شود، هوس و میل به تنوع افزایش می‌یابد. از یک نوع خاص بی‌عفتی خستگی پیدا می‌شود ولی نه بدین معنا که تمایل به عفاف جانشین آن شود، بلکه بدین معنا که آتش و عطش روحی زبانه می‌کشد و نوعی دیگر از فحشا را تقاضا می‌کند؛ و این تقاضاها هرگز تمام شدنی نخواهد بود (۲۵).

(۲۷)

حجاب اسلامی از آموزه‌های دینی است و در اساس، ماهیت دین به گونه‌ای است که اگر ابربردار نیست. در قانونی کردن احکام و آموزه‌های دینی، نوعی اجبار و اکراه مضمهر و پنهانی وجود دارد. از آن‌جا که اصل در دین، ایمان است و ایمان، امری قلبی است، نمی‌توان برای کسب آن به روشهایی متوسل شد که دربردارنده نوعی زور و

و تسلیم گرایش‌های جدید می‌گردد. وقتی شخص از لحاظ اندیشه‌ای ضعیف باشد آسیب‌های مختلف، فردی، خانوادگی و اجتماعی را تشخیص نمی‌دهد و گرفتار می‌گردد و بالاخره عوامل سیاسی در مسیر انحراف افراد از عفاف دارای تأثیرات قابل توجهی هستند. وقتی مردم ما و بخصوص جوانها بی‌وقفه آماج حملات فضای مجازی و رسانه‌های مختلف قرار دارند و شبانه روز با تبلیغات گسترده سنگرهای عفاف را نشانه رفته‌اند و مسئولین فرهنگی هم در این جنگ نابرابر اقدامات در خور و موثری انجام نمی‌دهند، متأسفانه باید شاهد تضعیف و قربانی شدن عفاف در جامعه باشیم.

نتیجه‌گیری

آنچه از مباحث گذشته بدست می‌آید اینکه موضوع عفاف از لحاظ عقلی و شرعی و عرف مردم دارای اعتبار و ارزش زیادی است اما عده‌ای به این خصیصه اخلاقی و انسانی وقعی نمی‌نهند. کندوکاو در اینکه چه عواملی باعث انحراف از نگرش عفاف شده، موضوعی قابل تامل است. طبیعی است که عوامل چندی در این زمینه مدخلیت دارند و خانواده در این راستا نقش محوری و تأثیر گذاری دارد. فرزندان در دامن خانواده نشو و نمو پیدا می‌کنند و اگر خانواده در عفاف آموزشی و راه‌های ایجاد و تقویت آن تغافل پورزند انتظار عقیف بودن فرزندان خیالی بیش نیست.

خانواده است که باید از انحراف در نگرش عفاف جلوگیری نماید. مثل اینکه پایه‌های اعتقادی فرزندان را استحکام ببخشند، مواظب افراد تأثیر گذار در آنها باشند، شبهاتی که برای ضرورت عفاف ورزی است را پاسخگو باشند و در صورت مشاهده رفتار غیر عقیفانه از آنها، با تامل و تدبیر مساله را حل و فصل نمایند.

و در نهایت با اصلاح این نگرش توسط خانواده است که بخشی از سلامت روان جامعه نیز در این زمینه تأمین خواهد شد، چرا که جامعه تشکیل شده از خانواده‌هاست و هر مقدار رفتارها در جامعه عقیفانه باشد، اعضای آن جامعه با آرامش خاطر بیشتری به فعالیت‌های خود خواهند پرداخت.

References

1. Dr. Moin and Dehkoda Dictionary. Andishmand. 1393(48):13-
2. Pour Mola SMH, Gholami M, Bonzadeh R. The Semantics of The Word. Quranic Sciences and Tradition. 2015;48(1):1-23.
3. Mahdi Benabizar N, Seyyed Jalaluddin M. Islamic Ethics: A translation of Jami` Al-Saadat's book: Hekmat Publishing House; 1390.
4. Asghari J, Maleki M. Linguistic analysis and interpretation of the process of the semantic transformation of the word. Arabic Literature Bulletin. 2019;9(18):31-56.
5. Abdul Majid DB. Hijab and woman in pure thought: Hemase; 1388.

روانشناسان بر این باورند که بین معنویت و پایبندی به مذهب با سلامت جسمی، سلامت روانی، کیفیت زندگی مرتبط با سلامت بالاتر رابطه زیادی هست و با اضطراب، افسردگی و خودکشی رابطه کمتری دارند(۲۹).

به این معنا که معتقدان آموزه‌های دینی علائم روان شناختی و پزشکی را بهبود می‌بخشند(۳۰) و از نظر جسمی چابکترند و کیفیت زندگی آنها رو به تزاید است(۳۱).

خانواده‌ها باید بدانند که هیچگاه نباید در امر اصلاح فرزندان تساهل ورزند. یکی از مهمترین عوامل انحراف از نگرش به عفاف، غافل شدن از اصلاح باورهای نادرست و رفتارهای اشتباه و عدم رفع نقایص و مشکلات است.

آیه «إِنَّ الْإِنْسَانَ لَقَفِي خُسْرٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالْحَقِّ وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ» (نصر/۳-۲) حاکی از این است که انسان در خسارت است. مگر آنان که ایمان آورده و کارهای نیک انجام داده و یکدیگر را به حق و استقامت سفارش می‌کنند. انسان الزاماً سرمایه عمر را هر لحظه از دست می‌دهد و نمی‌تواند از رفتن عمر و توان خود جلوگیری کند. بخواهیم یا نخواهیم توان و زمان ما از دست ما می‌رود.

کسی که با هوشیاری از نفس خود حساب بکشد و آن را رها نکند، برای زندگی ابدی کار کند و هر روزش بهتر از دیروزش باشد. از مرگ غافل نباشد و به جای هرزگی و حرص و ستم به سراغ تقوا و قناعت و عدالت برود.

امام هادی علیه السلام فرمودند: «الدُّنْيَا سَوْقٌ رِيحٌ فِيهَا قَوْمٌ وَخَسِرَ آخِرُونَ» دنیا بازاری است که گروهی سود بردند و گروهی زیانکار شدند(۱۸، ۳۲).

از طرفی غافلان در این بازار، عمر خود را به هوسهای خود یا دیگران می‌فروشند و خدا را فراموش کرده‌اند و خسارتی بزرگ متوجه آنها خواهد شد. این غفلت و خود فراموشی از حقایق باعث می‌شود که به دنبال کسب واقعیت هم نرود و در لذات مادی و شهوات حیوانی فرو رود. هدف آفرینش را به فراموشی بسپارد و از ذخیره لازم برای قیامت غافل بماند.

مطالب گفته شد تنها بخشی از نقش خانواده‌ها در اصلاح نگرش به عفاف قلمداد می‌شود. وقتی شکاف فرهنگی میان نسل‌ها بوجود می‌آید و نسل جوان ما بخصوص در معرض جریان‌های فرهنگی ناهمگون و در وضعیت برزخی میان سنت‌گرایی و مدرنیسم گرفتار شده‌اند و از طرفی بنیادهای فرهنگ دینی در حوزه باورها، ارزش‌ها، هنجارها و رفتارها نتوانسته‌اند کاری سزایند در قیاس با کشورهای متخاصم قدرتمند بوجود و از طرفی سلطه والدین بر فرزندان بسیار کاهش یافته و برخی فشارهای ناسنجیده خانواده‌های مذهبی، همه اینها باعث فاصله گرفتن از مساله عفاف می‌شود. عوامل انحراف از عفاف در دو بخش، عوامل داخلی و نفس‌امری و عوامل خارجی مورد واکاوی قرار گرفت.

در میان عوامل انحراف از عفاف، عوامل فکری و اندیشه‌ای به مثابه موتور محرک افراد، و بوجود آورنده انگیزه، جایگاه ویژه‌ای داشتند و وقتی بنیة اعتقادی استحکام مناسبی نداشته باشد فرد با هر سخن و رفتار جذابی و هر شبهه ساده‌ای، دست از اعتقاد خود شسته

- Sunnah of the city with the Sunnah of Abi Dawood with comments on the Sunnah of Abi Dawood: human library; 1397.
20. Asghar MH. Luggage from prayer harvest: Golzar Book; 1385.
  21. Farideh M. Social Deviations: Theories and Perspectives: Publishing Joint Stock Company; 1387.
  22. Abbas M. The Holy Quran with Persian translation and summary of the interpretations of Mahdi Elahiqamshei: Eghbal; 1376.
  23. Abdul Wahed bin Muhammed A. Gharar Al-Hakam and Durar Al-Kalam: Dar Al-Hadith; 1386.
  24. Helen W. Women and hijab. Strategic Studies of Women. 1382;Fifth year(20):309-0.
  25. Morteza M. Collection of works of Master Shahid Motahhari: Sadra; 1390.
  26. Hindi M, al-Din AiH. Treasure of workers in the Sunan of words and deeds. In: Hayani B, editor. workers treasure. Al-Resala Foundation, Beirut, Lebanon: Al-Resala Foundation; 1409Lunar.
  27. Morteza M. Hijab issue: Qom Seminary Teachers Association, Islamic Publications Office; 1361.
  28. Reza P. The first university and the last prophet (PBUH): body health (15), body health (16), sleep (17): Akhlagh; 1393.
  29. Mueller PS, Plevak DJ, Rummans TA, editors. Religious involvement, spirituality, and medicine: implications for clinical practice. Mayo clinic proceedings; 2001: Elsevier.
  30. Carmody J, Reed G, Kristeller J, Merriam P. Mindfulness, spirituality, and health-related symptoms. Journal of psychosomatic research. 2008;64(4):393-403.
  31. Konopack JF, McAuley E. Efficacy-mediated effects of spirituality and physical activity on quality of life: A path analysis. Health and quality of life outcomes. 2012;10(1):1-6.
  32. Afshin B. Allama Mohammad Baqir Majlisi: Ayoqi; 1386.
  6. Abyar Z, Karami-pur AK, Sharifi Si. The Theoretical Challenges of Hijab in Post-Revolution Iran: An Analysis of the Current Approaches to Hijab and Chastity. Journal of Islam and Social Sciences. 2020;12(23):217-38.
  7. Tahira S. Sheikh Abbas Qomi. The way of the Quran. 1394;Tenth year:14.-
  8. Morteza M. Familiarity with the Qur'an (interpretation of Surah Noor): Sadra; 1390.
  9. Abolghasem P. Height of Rhetoric: javidan; 1367.
  10. Muhammad D, Muhammad bin Hussein SA-R. The translation of Nahj al-Balagha: Andisheh Maulana, Dar Al Fikr; 1390.
  11. Muhammed bin Shahmurtazi FK. Messages of Feyz Kashani: Sea of Knowledge; 1393.
  12. Mohammed bin Hassan H, nice R. Jihad with the souls of the Shiites is a free and global sheikh: International Publishing Company; 1393.
  13. Fadl Bin Hassan T. Makarem Al-Akhlaq: Ansarian; 1390.
  14. Thamer Hashem Habib D, Seyyed Muhammad Hussain R. Defending Kafi: Critique of the most important doubts about Kafi and Sheikh Klini's book: nstitute of Islamic Jurisprudence Encyclopedia; 1388.
  15. Syed Sadiq G, Muhammad bin Ibrahim SS. Explanation of the principles of al-Kafi: Ministry of Culture and Higher Education, Institute of Cultural Studies and Research; 1366.
  16. Hussain bin Muhammad Taqi N. Mustadrak al-Wasa'il and Mustanbat al-Masa'il: Al-Bayt (AS) Institute for the Revival of Heritage; 1369.
  17. Harani AM, Ahmed J. Tahf Al-Aqoul on the authority of the Prophet (PBUH): International Publishing Company; 1388.
  18. Ayoub H. Effort and work in the mirror of Persian poetry and literature: Radio and Television of the Islamic Republic of Iran, Islamic Research Center; 1389.
  19. Suleiman Bin Shaath AD, Fakhr-al-Hassan K, Muhammad Salman H. The book of